

สารบัญ

คำนำจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

คำนำจากหัวหน้าโครงการ

คำนำ

สารบัญ

สารบัญตาราง

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

บทที่ 1 ระเบียบวิธีวิจัย

1

1.1 ความสำคัญของปัญหา

1

1.2.1 สถานการณ์ของลูกจ้างในภาคอุตสาหกรรมที่เป็นทางการ

3

1.2.2 สถานการณ์ของลูกจ้างในภาคอุตสาหกรรมที่ไม่เป็นทางการ

4

1.2.3 สถานการณ์แรงงานต่างด้าวในประเทศไทย

6

1.2.4 สถานการณ์ของแรงงานไทยที่ไปทำงานต่างประเทศ

8

1.2 สถานการณ์ปัจจุบันของลูกจ้างในภาคอุตสาหกรรม

3

1.3 กรอบแนวคิดในการพัฒนาระบบสวัสดิการสังคม

สำหรับลูกจ้างในภาคอุตสาหกรรม

10

1.3.1 ระบบประกันสังคมภายใต้กรอบแนวคิด

สวัสดิการแบบทุนนิยมหรือเสรีนิยม

10

1.3.2 แนวคิดสตรีนิยมในการพัฒนาสวัสดิการสังคม

สำหรับลูกจ้างในภาคอุตสาหกรรม

12

1.3.3 แนวคิดอื่นๆในข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาสวัสดิการสังคม

14

1.4 วัตถุประสงค์

16

1.5 ประเด็นในการศึกษาวิจัย

17

1.6 ขอบเขตการศึกษา

17

1.7	วิธีการศึกษา	18
1.7.1	การสังเคราะห์จากกรณีศึกษา	18
1.7.2	การจัดสนทนากลุ่ม (Focus group)	21
1.7.3	การวิเคราะห์ข้อเรียกร้องและการเคลื่อนไหวด้านสวัสดิการ ของสหภาพแรงงาน และองค์กรพัฒนาเอกชน	22
1.7.4	การศึกษาจากข้อมูลเอกสาร	23
1.8	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	23

บทที่ 2 โครงสร้างกับปัญหาความยากจนของแรงงานในภาคอุตสาหกรรม 25

2.1	ปัญหาเชิงโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจไทย : พาราดอกซ์อาเซียน	25
2.1.1	การพัฒนาอุตสาหกรรมส่งออกกับการกระจายรายได้	25
2.1.2	การเติบโตโดยปราศจากการพัฒนาทรัพยากรบุคคล	26
2.2	การพัฒนาอุตสาหกรรมกับแรงงาน	28
2.2.1	การพัฒนาอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้ากับการดูดซับแรงงาน	28
2.2.2	ช่วงการพัฒนาอุตสาหกรรมส่งออกกับการขาดแคลนแรงงาน	31
2.3	วิกฤตเศรษฐกิจ ปี พ.ศ.2540	36
2.3.1	ผลกระทบของวิกฤตเศรษฐกิจต่อการจ้างงาน	38
2.4	โลกาภิวัตน์ นโยบายปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ กับแรงงานในภาคอุตสาหกรรม	41
2.5	ประเด็นเกี่ยวกับ “คนจน” ในภาคอุตสาหกรรม	48

บทที่ 3 สถานภาพและปัญหาความยากจนและด้อยโอกาส ของลูกจ้างในภาคอุตสาหกรรม 51

3.1	ภูมิหลังของลูกจ้างก่อนเข้าสู่อาชีพในภาคอุตสาหกรรม	52
3.2	ค่าแรงต่ำกับปัญหาเศรษฐกิจของลูกจ้างในภาคอุตสาหกรรม	56
3.2.1	ค่าจ้างขั้นต่ำต่ำกับปัญหาเศรษฐกิจของแรงงาน ในระบบอุตสาหกรรมที่เป็นทางการ	56
3.2.2	การขาดหลักประกันด้านค่าจ้างของลูกจ้าง ในภาคอุตสาหกรรมที่ไม่เป็นทางการ	61

3.2.3	แรงงานต่างด้าว : ค่าแรงต่ำและถูกละเมิดสิทธิแรงงาน	63
3.2.4	แรงงานไทยที่ไปทำงานในต่างประเทศ :	
	ค่าจ้างสูงแต่ขาดหลักประกัน	69
3.3	ความมั่นคงในงานอาชีพ	74
3.3.1	ความไม่มั่นคงและด้อยโอกาสของลูกจ้างชั่วคราว	74
3.3.2	ผลของการขาดความมั่นคงในงานอาชีพ : ลูกจ้างตกงาน	77
3.4	ความเสี่ยงด้านสุขภาพและความปลอดภัยในการทำงาน	79
3.4.1	อุบัติเหตุและความไม่ปลอดภัยในสถานประกอบการ	80
3.4.2	การเจ็บป่วยของคนงานด้วยโรคที่เกิดจากการทำงาน	83
3.5	อำนาจการต่อรอง	85
3.5.1	การขาดอำนาจการต่อรองทางการเมือง	86
3.5.2	การขาดอำนาจการต่อรองกับนายจ้าง	87
3.6	บทสรุป : สถานภาพความจนและด้อยโอกาส ของลูกจ้างในภาคอุตสาหกรรมแต่ละกลุ่ม	93

บทที่ 4 สวัสดิการสังคมกับการแก้ปัญหาความยากจนและด้อยโอกาส ของลูกจ้างในภาคอุตสาหกรรม 101

4.1	สวัสดิการสังคมที่มีอยู่แล้วของลูกจ้างในภาคอุตสาหกรรม	102
4.1.1	สวัสดิการที่ลูกจ้างจัดทำขึ้นเพื่อช่วยเหลือกันเอง	103
4.1.2	สวัสดิการที่จัดทำโดยภาครัฐ	106
4.2	ปัญหาของระบบสวัสดิการที่จัดทำโดยรัฐและอุปสรรคในการเข้าถึงบริการ	115
4.2.1	ความไม่เชื่อมั่นในคุณภาพของการให้บริการที่มีหลายมาตรฐาน	115
4.2.2	ปัญหาในการเข้าถึงสวัสดิการกองทุนเงินทดแทน	117
4.3	ความต้องการสวัสดิการสังคมของลูกจ้างในภาคอุตสาหกรรม	119
4.3.1	ความต้องการสวัสดิการสังคมของลูกจ้างในภาคอุตสาหกรรม ที่เป็นทางการ	120
4.3.2	ความต้องการสวัสดิการสังคมของลูกจ้างในภาคอุตสาหกรรม ที่ไม่เป็นทางการ	125

4.3.3	ความต้องการสวัสดิการสังคมของแรงงานไทย ที่ไปทำงานในต่างประเทศ	127
4.3.4	ความต้องการสวัสดิการสังคมของแรงงานต่างด้าว	128
4.4	การเคลื่อนไหวของแรงงานเพื่อให้ได้รับสวัสดิการสังคม	129
4.4.1	บทเรียนการต่อสู้ของผู้ป่วยด้วยโรคจากการทำงาน	130
4.4.2	บทเรียนการต่อสู้เพื่อสิทธิในการได้รับสวัสดิการนอกเหนือจากที่ กฎหมายกำหนด	130
4.4.3	ข้อสังเกตเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวเพื่อให้ได้รับสวัสดิการของแรงงาน	135
4.5	สรุป	137

บทที่ 5 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

	การพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับลูกจ้างในภาคอุตสาหกรรม	141
5.1	เป้าหมายของการพัฒนาเศรษฐกิจ ที่เอื้อต่อการพัฒนาระบบสวัสดิการสังคมของลูกจ้างในภาคอุตสาหกรรม	142
5.2	การพัฒนาระบบค่าจ้างขั้นต่ำให้เป็นเครื่องมือในการคุ้มครองทางสังคม	144
5.3	การสร้างหลักประกันด้านสุขภาพ และความปลอดภัยในการทำงาน	150
5.3.1	นโยบายด้านสุขภาพและความปลอดภัยในปัจจุบัน เป็นการแก้ไขปัญหามากกว่าป้องกันปัญหา	151
5.3.2	ขาดการบูรณาการในการกำหนดนโยบายและการทำงาน ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการด้านสุขภาพ ความปลอดภัยให้กับลูกจ้าง	151
5.3.3	ลูกจ้างขาดการมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดนโยบาย และกลไกการคุ้มครองสุขภาพและความปลอดภัย	152
5.3.4	ความขัดแย้งระหว่างลูกจ้างกับรัฐในประเด็นสิทธิการได้รับสวัสดิการ	153
5.3.5	ข้อเสนอแนะ	153
5.4	การประกันการว่างงาน	156
5.5	การคุ้มครองลูกจ้างในระบบสัญญาจ้างชั่วคราวและระบบจ้างเหมา	160
5.6	การขยายระบบประกันสังคมไปยังแรงงานนอกระบบ	160
5.7	การพัฒนาสวัสดิการสังคมสำหรับแรงงานไทยที่ไปทำงานในต่างประเทศ	164

5.8	การคุ้มครองพัฒนาสวัสดิการสังคมสำหรับแรงงานต่างด้าว	166
5.9	การสนับสนุนศักยภาพในการช่วยเหลือตนเองของกลุ่มลูกจ้าง	169
5.9.1	การส่งเสริมการสร้างอำนาจการต่อรองของกลุ่มลูกจ้าง โดยผ่านการรวมกลุ่มจัดตั้ง	169
5.9.2	การสนับสนุนรูปแบบสวัสดิการสังคมที่ดำเนินการ โดยกลุ่มลูกจ้างเอง	170
5.9.3	การพัฒนาศักยภาพส่วนตัวของลูกจ้าง	171
5.10	การพัฒนากลไกที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบสวัสดิการสังคม	171
5.10.1	การพัฒนากลไกที่เกี่ยวข้องกับระบบประกันสังคม	172
5.10.2	การพัฒนากลไกที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมด้านแรงงาน	172
5.10.3	การพัฒนาองค์กรไตรภาคีด้านแรงงาน	173
5.11	การปรับกระบวนการพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับลูกจ้าง	174
5.11.1	แนวคิดเศรษฐกิจแบบแบ่งปันกับการจัดสวัสดิการสังคม	184

บรรณานุกรม

สำหรับเพื่อการศึกษาและอ้างอิงเท่านั้น
For educational use and reference only